

MAJGULL AXELSSONOVÁ

DUBNOVÁ ČARODĚJKA

Brilantní mozek uvězněný
v bezmocném těle...
Strhující příběh v tradici
magického realismu

DRUHÉ VYDÁNÍ

DUBNOVÁ ČARODĚJKA

Majgull Axelssonová

DUBNOVÁ ČARODĚJKA

Majgull Axelssonová

Přeložila Dagmar Hartlová

Original title: Aprilhäxan
Copyright © Majgull Axelsson 1997, 1998
Translation © Dagmar Hartlová, 2001, 2016
All rights reserved

ISBN 978-80-7359-703-0 (pdf)

Toto je zcela smyšlený příběh. Ve Vadsteně samozřejmě mají zdravotní středisko i pečovatelský ústav pro dlouhodobě nemocné, stejně jako v Kiruně existuje ústav pro výzkum vesmírné fyziky, avšak ani jeden z nich není totožný s tím, co je vylíčeno v této knize. I lidé a události se zrodili pouze v mé hlavě – nicméně za jisté pomoci Raye Bradburyho, který mě už před řadou let přivedl k zamýšlení nad dubnovými čarodějkami.

Vlny a částice

Neutrinos they are very small
They have no charge and have no mass
And do not interact at all
The earth is just a silly ball
To them, through which they simply pass
Like dustmaids down a drafty hall
Or photons through a sheet of glass...

JOHN UPDIKE

„KDO JSI?“ ptá se má sestra.

Je citlivější než ostatní, ona jediná občas tuší mou přítomnost. Teď se podobá ptáku, jak stojí s krkem vytrčeným a ostrážitě pozoruje zahradu. Přes bílou noční košili má jen šedý župan a zřejmě ani nevnímá, že se tu pořád ještě drží noční chlad. Župan má otevřený a pásek visí volně provlečený v poutku. Leží za ní na kuchyňských schodech jako tenké ocasní pero.

Trhavým pohybem otočí hlavu, naslouchá zvukům v zahradě a čeká odpověď. A když nepřichází, zopakuje otázku, tentokrát vystrašeněji a pronikavým hlasem:

„Kdo jsi?“

Dech se jí sráží do malých bílých chomáček. Sluší jí to. Je éterický typ. Jako mlha, napadlo mě, když jsem ji uviděla poprvé. To bylo před mnoha lety, jednoho horkého srpnového dne, dávno před tím, než jsem se dostala do pečovatelského ústavu. Hubertsson mě nechal vyvézt na vozíku ven, do stínu pod velký javor, ještě než v zasedací místnosti začala nějaká lékařská konference. Náhodou se tenkrát setkal na parkovišti s Christinou Wulfovou a náhodou ji vylákal zpátky oklikou přes trávník, kde jsem odpočívala. Lodičky se jí bořily hluboko do měkké trávy, a když přišla na štěrkové prostranství, na chvíli se zastavila a podívala, jestli se jí na podrážky

nenalepila hlína. Všimla jsem si, že má punčochy, i přes to vedro. Pěknou blůzičku, sukni do půl lýtek a punčochové kalhoty. Všechno v různých odstínech bílé a šedé.

„Tvoje starší sestra patří k těm dámám, co si myjí ruce v dezinfekci,“ řekl Hubertsson, než mi ji ukázal.

Co se zevnějšku týče, byl to dobrý popis. Ale nedostatečný. Když jsem ji tehdy uviděla ve skutečnosti, připadala mi mdlá a nevýrazná jak barvou, tak tvarem, jako kdyby pro ni zákony hmoty ani neplatily, jako kdyby se dokázala vytrazit zavřenými okny a proniknout zamčenými dveřmi jako kouř. Na chvíli jsem myslela, že Hubertssonova ruka projede přímo její paži, když se rozpřáhl, aby ji podepřel.

Konečně, na tom by nebylo nic divného. Často zapomínáme, že to, čemu se říká přírodní zákony, jsou jen naše prosté názory na skutečnost, která je příliš složitá, abychom ji pochopili. Jako třeba to, že žijeme v moři částic, které nemají hmotu a jimž říkáme fotony a neutrina. A že všechna hmota – včetně lidského těla – je ponejvíc tvořena prázdňem. Vzdálenosti mezi částicemi atomu jsou stejně velké jako vzdálenosti mezi hvězdou a jejími planetami. To, co tvoří povrch a pevnost, nejsou tedy částice samy o sobě, nýbrž elektromagnetické pole, které je svazuje. Kvantová fyzika nás kromě toho učí, že nejmenší částí hmoty nejsou jen částice. Jsou to i vlny. Zároveň. Některé z nich mají nadto schopnost vyskytovat se na několika místech najednou. V jedné mikrosekundě vyzkoušejí elektrony všechny možné polohy, a v tom okamžiku jsou všechny tyto možnosti stejně skutečné.

Vše plyne. Jak známo.

Na tomto pozadí tedy není ani moc divné, že někteří z nás mohou vzdorovat fyzikálním zákonům. Ale když se Hubertssonova ruka dotkla Christiny, která stála na jedné noze a prohlížela si podrážku, ukázalo se, že má stejně

pevné obrysy jako ostatní lidé. Jeho ruka ji zachytila za paži a zůstala tam.

Léty na průzračnosti nic neztratila. Pořád vypadá, jako kdyby se měla každou chvíli rozpustit a odplynout jako vířivá změť vln a částic.

Ale to byla samozřejmě jen iluze, Christina je ve skutečnosti pevná, soudržná hrouda lidské materie. Dokonce hodně pevná.

A teď se její elektrony rozhodly pro jinou polohu. Zamrkala a zapomněla na mě, župan si přitáhla k tělu a pustila se na klapajících pantoflích rozbředlým sněhem přes zahradu, k dopisní schránce pro poštu a noviny.

Dopis leží na dně schránky. Když ho uvidí, proletí zahradou průvan děsu. *Astrid*, pomyslí si, ale v tom okamžiku si uvědomí, že Astrid je mrtvá, že je vlastně mrtvá už celé tři roky. To ji uklidní. Zasune si noviny do podpaží, vykročí zpátky k domu a v rukou obrací a otáčí obálku. Nedívá se na cestu.

Proto taky zakopne o mrtvého racka.

Ve stejném okamžiku otvírá má druhá sestra v jednom göteborském hotelu oči a prudce zalapá po dechu. Takhle se probouzí pokaždé. Na vteřinu ji opanuje strach, než se rozpomene, kdo je a kde se právě nachází. Avšak ranní panika pomíjí a ona znovu upadá do spánku, potom se ale zarazí a natáhne ruce ke stropu. Panebože! Nemá přece čas se povalovat. Dneska využije jeden docela obyčejný čtvrtek a pustí se po vlastních stopách. *A walk down Memory Lane!* Tou cestou už šla předtím, ale od posledka uteklo hodně času.

Margareta se posadí na posteli a tápe po cigaretách. S prvním šlukem ji zamrazí, jako kdyby se z ní měla kůže sloupnout, a už se vzdouvá, pár milimetrů odchlípnutá od masa. Dívá se na své paže. Nahé, mrtvolně bledé,

s hrbolky husí kůže. Svou jedinou noční košili si zapoměla doma u Claese...

Na zapřísáhlou kuřačku je Margareta až nevidaně závislá na čerstvém vzduchu. Zakryje nahotu do přikrývky, jde k oknu a otevře je dokořán. A zůstane stát v chladnu a dívá se do ocelově šedého předjaří.

Nikde ve Švédsku není tak ohyzdné světlo jako v Göteborgu, pomyslí si. Stará známá myšlenka. Tak se vždycky utěšuje, když ji tma doma v Kiruně mačká k zemi. Měla navzdory všemu stejně štěstí. Klidně by taky mohla prožít celý život pod kovovým göteborgským nebem, kdyby nebylo té zvláštní okolnosti. Tehdy v Tanum...

Margareta potáhne z cigarety a nechá kouř se spokojeným úsměvem vybublat ven. Dneska na ni přece čeká Tanum. Poprvé po víc než dvaceti letech jede do míst, kde se rozhodlo o jejím dospělém životě.

Tehdy právě dovršila třiadvacátý rok a byla napůl hotová archeoložka. Celé to horké léto kopala, prosívala, oprašovala písek na vřesovišti, aby odkryla další starou kresbu, a pořád ji rozechvívala struna očekávání. Ta struna se chvěla pro Fleminga, hostujícího dánského profesora s temným hlasem a úzkýma očima. Už tehdy měla Margareta – jemně řečeno – jisté zkušenosti s pány ve středním věku, a teď použila všechny triky a kousky, které se naučila. Klopila oči a rychlým pohybem si projížděla vlasy, kdykoliv na ni pohlédl, vypínala prsa a při chůzi pohupovala boky, tiše se smála a při kávě se hihňala jeho vtipům.

Zpočátku mu to spíš nahánělo strach, než lichotilo. Sice za ní často chodil, usmíval se, když se usmívala ona, smál se, když se ona smála, ale sám nikdy neudělal první krok. Místo toho se stále častěji, jakoby mimochodem, zmiňoval o své ženě a dětech, mluvil o svém věku a povinnostech. Ale Margareta ho nepustila. Byla tak trochu fanatik, tehdy

stejně jako dnes, a čím víc se bránil vytáčkami, tím náruživěji se mu vpíjela do pohledu. Dostane ho!

Problém byl jen v tom, že nevěděla, k čemu jí bude.

Vyspí se spolu. Přirozeně. Večer ve stanu si představovala, jak ji jednou rukou chytne kolem pasu a druhou si bude rozepínat poklopec. Celý se chvěje a je nemotorný, ale ona mu nijak nepomůže, naopak, bude mu bránit, přitiskne se k němu pohlavím a zvolna ho bude dráždit krouživým pohybem. Ale až on nakonec poklopec rozepne, rukou mu tam vklouzne a položí ji na jeho pohlaví, a to bude pulsovat a bušit jako neforemná hrouda pod bílou bavlnou slipů, a ona bude tápat prsty dál lehounce jako motýlí třepotání.

Vyspat se s ním, to byl jenom prostředek. Ne cíl. Margareta tušila, že se bude muset spokojit s tím, že její touha se bude ve Flemingově touze jenom zračit, a bylo jí to jedno. Chtěla v sobě zaplnit jinou prázdnotu, a ta se měla naplnit potom, až ulehnou do vřesu, v objetí letní noci, to věděla. Tehdy měl Fleming říct nebo udělat něco – nevěděla přesně co – a tohle něco mělo navždy naplnit každou dutinu jejího těla. Potom už bude žít spokojeně. Provždy naplněná.

A nakonec se to stalo. Jednou večer ji Fleming chytil kolem pasu a začal si nemotorně rozepínat poklopec. Margaretina ruka sevřela jeho pohlaví a její touha explodovala pouhým očekáváním, když pod ním klesla do vřesu. Hned potom explodoval Fleming. A pak bylo po všem, protože když mu pohlaví povadlo, neměl ji čím naplnit. Jeho tíha, která až do té chvíle byla útěchou a příslibem, najednou vypadala dusivě a výhružně. Odstrčila ho a zprudka se nadechla. Vůbec nereagoval, jen zachroptěl a posunul se. Hluboce spal v rozkvetlém vřesu.

Dodnes Margareta neví, jak to přišlo, že vstala a šla. Víc by jí bylo podobné, kdyby u něj zůstala a zabořila

se mu do podpaží, ještě před pár měsíci by se spokojila s drobtý, které dostala, a nesnila by hned o trochu větších kouscích. Ale zklamání v ústech chutnalo hořce a přimělo ji obléknout si šortky a jít. Schválně se pustila opačným směrem, pryč od vykopávek, od archeologického tábora, pryč někam jinam.

„Pometlo,“ okřikuje se Margareta chlácholivě o pětadvacet let později u otevřeného okna. Vystrkuje pátravě jednu ruku z příkrývky ven, jako kdyby ji chtěla prostrčit časem a sáhnout si až k té duté, nenaplněné dívce, která se brouzdá vřesovištěm kolem městečka Tanum. Ale v té chvíli si uvědomí, co to gesto napovídá o jejím vnímání skutečnosti, uprostřed pohybu se zarazí a ruka změní směr. Místo toho sáhne po cigaretě a zamáčkne ji.

Margareta je fyzik a jako taková má trochu z moderní fyziky strach. Občas jí připadá, že se jí před očima rozpouštějí pojmy jako čas, prostor a hmota, pak se musí vzpamatovat, pevně vzít splašenou fantazii do otěží a namluvit si, že z hlediska člověka se nic nestalo. Tady na zemi je hmota pořád pevná a čas je řeka, která plyne světem od zrození života až k jeho konci. Jenom v teorii, říká si, je čas iluze. Pro člověka je skutečný, a proto je znamením lidského bláznovství pokoušet se jím proniknout. Třeba k vlastní útěše v podobě o dvacet let mladší.

Přibouchne okno, zatáhne závěsy a nechá příkrývku spadnout k zemi. Protáhne se. Osprchuje se a udělá se krásná a potom vyrazí na cestu v Claesově starém zvetšelém autě, nejdřív směrem na Tanum, potom do Motaly a nakonec na Stockholm. Otravná konference, kterou právě teď protrpěla v Göteborgu, splnila svůj účel. Utekla z Kiruny a od své dizertace, které má po krk, na celý jeden týden. Ve sprše se vzpomínka vrací. Najednou před sebou vidí Fleminga, vybavuje si jeho bázlivý úsměv den poté a jeho úpěnlivé šeptání. Bylo to nádherné, vid',

že jo! A dneska v noci to zas bude nádherný? A na podzim se postará, aby mohla studovat pod jeho vedením...

Ta starší Margareta obrátí tvář proti vodě a zavře oči. Vidí mladou Margaretu, jak se jemně usměje a ještě hlouběji skloní nad prací.

„Bohužel,“ říká. „Mrzí mě to, Flemingu, ale nejde to.“ „Proč?“

Otočí hlavu a podívá se na něj.

„S archeologií jsem skončila. Na podzim začnu studovat fyziku. Rozhodla jsem se dneska v noci.“

Starší Margareta se suše zasměje při vzpomínce na jeho výraz.

Moje třetí sestra leží na matraci a mrká. Jinak se vůbec nepohne.

Birgitta nemá ani postel. Dokonce ani prostěradlo na matraci. Leží přímo na špinavě žlutém molitanu. Paže má rozhozené, z levého koutku jí stéká slina.

Vypadá zuboženě. Jako ukřižované pšeničné těsto.

A stejně myslí na krásu, vybavuje si tu dobu, kdy jí bylo patnáct a působila jako mléčně bílá kopie Marilyn Monroe z Motaly. Na podlaze vedle ní leží Roger, hubená, mrňavá parodie na chlapa, s mastnými vlasy a popelavě šedým strništěm. To kvůli němu nemůže Birgitta usnout, kvůli němu se musí upomínat na tu dobu, kdy byla krásná. Teď se jí to skoro podařilo. Vidí Doggena, jak vyplouvá z auta, zabouchne dveře a ohlédne se. Na parkovišti je ticho, jediné, co slyší, je hlas Cliffa Richarda, který tryská z přenosného gramofonu. Všechny pohledy jsou obráceny na Doggena, dívčí touha k němu třepotá jako motýli, chlapecká bezmoc tuhne ve strohé ticho.

Birgitta ví, že kráčí k ní, ještě předtím, než se vůbec někam pohne, ví, že jde k ní. A teď přichází, prudce otevírá dveře auta a uchopí ji za zápěstí.

„Odteďka jsi moje holka,“ oznamuje. Nic víc. Jen to. Jako z filmu, pomyslí si Birgitta už asi potisící za ta léta. Bylo to přesně jako ve filmu. A film se točí dál, sborový zpěv a smyčce plní prostor, když si vybaví, jak ji položil zády na kapotu, sklonil se nad ni a poprvé ji políbil.

Ale Roger se ve spánku pohne, film se zadrhne, zašustí a obraz mizí. Birgitta otáčí hlavu, dívá se na něj a do nosu ji udeří slabý zápach močoviny. Bleděmodré džíny pokrývá tmavá vlhká skvrna, která se šíří od poklopce přes levé stehno.

Birgitta je vyčerpaná, ale kdyby měla trochu síly v těle, převalila by se přes toho budižkničemu a zadusila ho vlastním tělem. Ale nemá sil nazbyt. Nedokáže si ani přikrýt rukama uši, aby z nich vytěsnila jeho hlas. A vlastně by to bylo jedno. Ta slova jsou jednou vyřčená, jeho replika se jí jednou provždy vryla do mozkové kůry.

„Doprdele,“ říká jeho hlas ve vzpomínce a klade jí ruku přes tvář, „doprdele, ty jsi tak šeredná, že se mi svěsil.“

Birgitta zamrká a popadá dech, pátrá v vzpomínkách po sborovém zpěvu a smyčcích, Doggenových mohutných prackách a mléčně bílé kopii Marilyn Monroe z Motaly. Ale film se přetrhl, cívka bezúspěšně praská kolem dokola, cár filmu se třepotá a všechny výjevy jsou tytam.

Pevně svírá víčka, oči drží semknuté do dvou temných čárek a pokouší se vyvolat konejšivé vzpomínky. A když se to nedaří, napůl pozvedne víčka a pohlédne na Rogera. Dneska toho mizeru konečně vyrazí.